

Päivitetty 16.12.2003

Muutokset on merkitty punaisella ja alleviivattu.

Kasvatus- ja perheneuvonta 2002

Uppfostrings- och familjerådgivning 2002

Sari Kauppinen
+358 9 3967 2373
sari.kauppinen@stakes.fi

Anne Forss
+358 9 3967 2379
anne.forss@stakes.fi

Sirpa Taskinen
+358 9 3967 2148
sirpa.taskinen@stakes.fi

Yhteenveto

Tässä julkaisussa on tietoja kasvatus- ja perheneuvoloiden toiminnasta vuodelta 2002. Julkaisussa on kuvattu myös kasvatus- ja perheneuvonnan kehitystä 1990-luvulla. Tiedot perustuvat kasvatus- ja perheneuvoloille tehtyyn kyselyyn, jossa on selvitetty mm. asiakkaiden ja käyntien määrää, asiakkaaksi hakeutumisen syitä, perheneuvoloiden tekemää työtä ja perheneuvoloiden organisointia. Samanlaiset erillisselvitykset on tehty aiemmin vuosilta 1991 ja 1997. Näiden erillisselvitysten lisäksi kerätään Tilastokeskuksen Kuntien toimintatilastoon vuosittain kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaiden määrä sekä lasten ja aikuisten osuus asiakkaista.

Kasvatus- ja perheneuvoloita oli vuonna 2002 kaikkiaan 128 ja palvelupisteitä 217. Asiakkaita kävi 77 949. Perheitä oli palvelun piirissä yhteensä 33 191 ja kasvatus- ja perheneuvolakäyntejä 402 112. Asiakkaiden määrä on noussut 8 % ja käyntien määrä vähentynyt 4 % vuodesta 1997.

Suurin osa perheneuvoloista on yhden kunnan ylläpitämiä (110 perheneuvoloa). Kuntayhtymien ylläpitämiä neuvoloita oli 18, niistä tosin 14:ää ylläpiti terveyskeskuksen kuntayhtymä. Erityisesti perheneuvontaa varten olemassa olevat kuntayhtymät ovat lähes hävinneet ja perheneuvoloita ylläpitävät nykyään pääasiassa kuntien sosiaali- ja terveystoimet ja terveyskeskuskuntayhtymät.

Perheneuvolat on integroitu yhä tiukemmin muihin sosiaali- ja terveyspalveluihin. Erillinen kasvatus- ja perheneuvonnan yksikkö on edelleen yleisin toimipaikkatyyppi (61 % perheneuvoloista), mutta niiden osuus on vähentynyt vuodesta 1997. Samalla muut toimipaikkatyyppit ovat lisääntyneet. Joka viides perheneuvola toimii osana laajempaa toimintayksikköä, joka tarjoaa muitakin palveluja (useimmiten mielenterveys- tai päihdepalveluja). Lähes joka kymmenes perheneuvoloista oli sosiaalitoimistossa ja hieman yli kymmenesosa terveyskeskuksessa toimiva perheneuvonnan työryhmä.

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus

Forsknings- och utvecklingscentralen för social- och hälsovården

National Research and Development Centre for Welfare and Health

Puhelin (09) 39 671
Telefon +358 9 396 71
Phone +358 9 396 71

Telefaksi (09) 3967 2459
Telefax +358 9 3967 2459

www.stakes.fi

ISSN 1459-2355 (Internet)
ISSN 1459-2347
(painettu - printed)

Perheistä 90 % oli lapsiperheitä. Loput ovat muun muassa lapsettomia pareja tai kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia tai nuoria. Perheneuvoloissa käyneistä henkilöistä 56 % oli aikuisia ja 44 % lapsia.

Kasvatus- ja perheneuvolaan hakeudutaan useimmiten lasten ongelmien takia (62 % tapauksista). Perheongelmat olivat syynä 18 %:ssa, pari-ongelmat 8 %:ssa, perheasioiden sovittelu 3 %:ssa ja lausuntopyyntö 3 %:ssa tapauksista.

Sammandrag

Denna publikation innehåller statistik över uppfostrings- och familjerådgivningsbyråernas verksamhet år 2002. Uppgifterna grundar sig på de sammandrag som uppfostrings- och familjerådgivningsbyråerna uppgjort. Publikationen innehåller information om klienter inom uppfostring och familjerådgivning, om orsaker till att söka hjälp och om olika arbetsformer. Ytterligare innehåller publikationen information om organiseringen av uppfostrings- och familjerådgivningen och utvecklingen av denna service. Förra gången insamlades uppgifter om uppfostrings- och familjerådgivningsbyråernas verksamhet åren 1991 och 1997.

År 2002 uppgick antalet uppfostrings- och familjerådgivningsbyråerna till 128 och antalet serviceställena till 217. Antalet klienterna var 77 949, antalet familjerna 33 191 och antalet uppfostrings- och familjerådgivningsbesöken 402 112. Antalet klienter var något större och antal besök något lägre än 1997.

De flesta av uppfostrings- och familjerådgivningsbyråerna (110) drivs av en kommun. 18 uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer drivs av samkommuner. Dessa är mestadels samkommuner för en hälsovårdscentral. Enbart fyra familjerådgivningsbyråer drivs av en särskild samkommun för familjerådgivning.

56 % klienterna inom uppfostring- och familjerådgivningen var vuxna och 44 % barn. 90 % av familjerna var barnfamiljer. Övriga omfattar bland annat barnlösa par eller barn eller unga som placerats utom hemmet.

Huvudorsaken till att söka hjälp i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråerna var i flesta fall barns problem (62 % av fallen). Andelen av de fall där familjeproblem utgjorde huvudorsaken 18 %.

Kasvatus- ja perheneuvolat 2002

Kasvatus- ja perheneuvoloita oli vuonna 2002 kaikkiaan 128. Perheneuvoloiden määrä on kasvanut yhdellä vuodesta 1997. Tänä aikana on neljä perheneuvola lakkautettu ja viisi uutta perustettu. Myös vuonna 1991 oli lähes sama määrä perheneuvoloita eli 126.

Kun mukaan lasketaan myös sivuneuvolat ja säännölliset vastaanotot, oli kasvatus- ja perheneuvonnan palvelupisteitä yhteensä 217. Niitä oli 193 kunnassa (N=448, ks. kartta 3). Vuonna 1997 palvelupisteitä oli 222 ja vuonna 1991 noin 200.

Lähes 90 % perheneuvoloista oli yhden kunnan ylläpitämiä. Kuntayhtymät ylläpitivät 18 perheneuvola. Niistä kuitenkin 14:ää ylläpiti terveydenhuollon (lähinnä terveystakeskuksen) kuntayhtymä ja vain neljän perheneuvolan ylläpitäjä oli erillinen kasvatus- ja perheneuvonnan kuntayhtymä. Vielä vuonna 1997 perheneuvonnan kuntayhtymiä oli viisi ja ne ylläpitivät 10 perheneuvola.

Laajimmillaan perheneuvonnan kuntayhtymiä on ollut 17 ja niihin on kuulunut yli 200 kuntaa. Erityisesti perheneuvontaa varten olemassa olevat kuntayhtymät ovat siis vähitellen hävinneet ja perheneuvoloita ylläpitävät nykyään pääasiassa kuntien sosiaali- ja terveystoimet ja terveystakeskuskuntayhtymät.

Taulukko 1. Kasvatus- ja perheneuvolat ylläpitäjän mukaan 1997 ja 2002

Tabell 1. Uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer efter huvudman 1997 och 2002

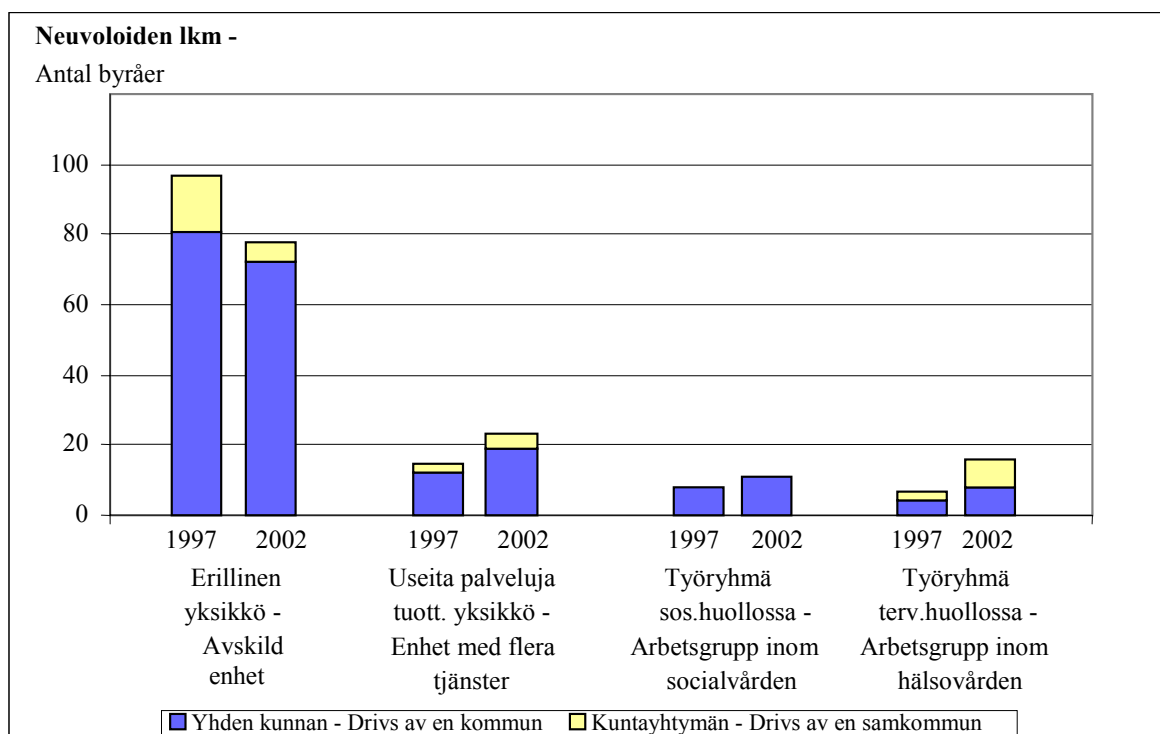
Ylläpitäjä - Huvudman	Neuvoloiden lkm – Antalet byråer	
	1997	2002
Yksi kunta - Enskild kommun	105	110
Kuntayhtymä - Samkommun	21	18
siitä perheneuvolan - familjerådgivningens andel därav	10	4
Muu sopimus kuntien kesken - Annat avtal mellan kommuner	1	-
Yhteensä – Totalt	127	128

Perheneuvolat on integroitu yhä tiukemmin muihin sosiaali- ja terveystakeskukseen. Erillinen kasvatus- ja perheneuvonnan yksikkö on edelleen yleisin toimipaikkatyyppi, mutta niiden osuus on vähentynyt vuodesta 1997. Vuonna 2002 oli 61 % perheneuvoloista (78 kpl) tällaisia itsenäisiä toimintayksiköitä, jotka tuottavat pelkästään kasvatus- ja perheneuvontapalveluja. Osa niistä tarjosi myös koulun psykososiaalisia palveluja.

Sen sijaan yhä useampi perheneuvola toimii osana laajempaa toimintayksikköä, joka tarjoaa muitakin palveluja (useimmiten mielenterveys- tai päihdepalveluja). Perheneuvoloista lähes joka viides oli tällaisia. Lähes joka kymmenes perheneuvoloista oli sosiaalitoimistossa ja hieman yli kymmenesosa terveystakeskuksessa toimiva perheneuvonnan työryhmä. Sosiaalitoimistossa ja terveystakeskuksissa toimivat työryhmät ovat lisääntyneet vuodesta 1997.

Taulukko 2. Kasvatus- ja perheneuvolat toimipaikan tyyppin mukaan 1997 ja 2002
 Tabell 2. Uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer efter typ av enhet 1997 och 2002

Toimipaikan tyyppi - Typ av enhet	Neuvoloiden lkm – Antalet byråer 1997	%	Neuvoloiden lkm – Antalet byråer 2002	%
Erillinen yksikkö - Avskild enhet	97	76,4	78	60,9
Useita palveluja tuottava yksikkö - Enhet med flera tjänster	15	11,8	23	18,1
Työryhmä sosiaalish. yksikössä - Arbetsgrupp inom socialvården	8	6,2	11	8,6
Työryhmä terveydenh. yksikössä - Arbetsgrupp inom hälsovården	7	5,5	16	12,5
Yhteensä – Totalt	127	100	128	100

Kuvio 1. Kasvatus- ja perheneuvolat ylläpitäjän ja toimipaikan tyyppin mukaan 1997 ja 2002
 Figur 1. Uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer efter typ av huvudman och typ av enhet 1997 och 2002

Kooltaan perheneuvolat jakautuvat siten, että lähes puolessa eli 57 perheneuvolassa oli vuoden aikana 200 – 500 asiakasta ja vajaassa kolmasosassa 501 - 1000 asiakasta. Yli tuhat asiakasta on ollut 12:ssa ja alle 200 asiakasta 20 perheneuvolassa. Vuoteen 1997 verrattuna ovat pienimmät perheneuvonnan yksiköt hieman lisääntyneet.

Taulukko 3. Kasvatus- ja perheneuvolat asiakasmäärän mukaan 1997 ja 2002

Tabell 3. Uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer efter antal klienter 1997 och 2002

Asiakkaita vuoden aikana – Klienter under året	Neuvoloiden lkm – Antalet byråer 1997	%	Neuvoloiden lkm – Antalet byråer 2002	%
Alle 200 – Under 200	16	12,8	20	15,6
200 – 500	60	48,0	57	44,5
501 – 1000	37	29,6	39	30,5
Yli 1000 – Över 1000	12	9,6	12	9,4
Ei tietoa – Uppgift ej tillgänglig	2			
Yhteensä – Totalt	127	100	128	100

Perheneuvoloissa oli yhteensä 782 virkaa. Niistä oli 1.12.2002 täytettynä 729, tosin joissakin perheneuvoloissa oli töissä enemmän esimerkiksi psykologeja kuin heitä varten oli virkoja. Suurimmassa osassa perheneuvoloista oli vähintään yksi psykologi ja sosiaalityöntekijä. Osalla perheneuvoloista virkoja ei oltu täytetty, mutta ne saattoivat ostaa esimerkiksi psykologin palveluja ulkopuolelta. Lääkäri oli 30 neuvolassa ja puheterapeutti 19 perheneuvolassa. Ryhmään Muut työntekijät kuuluu muun muassa toimistohenkilökuntaa, konsultoivia lasten psykiatreja tai sairaanhoitajia.

Kun lasketaan yhteen johtajien, psykologien, sosiaalityöntekijöiden, lääkärin ja puheterapeuttien täytetyt virat, oli puolessa perheneuvoloista 2-4 ja neljäsosassa 5-9 tällaista työntekijää. Yhden työntekijän neuvoloita oli 11 ja vähintään 20 työntekijän neuvoloita kaksi. Kaksi perheneuvola oli vuoden 2002 lopulla ilman työntekijää.

Taulukko 4. Kasvatus- ja perheneuvolojen henkilöstö 2002

Tabell 4. Personalen i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer 2002

Ammattiryhmä - Yrkesgrupp	Virkojen lkm yht. - Antal tjänster totalt	Niistä täytetty - Därav besatt 1.12.2002	Niistä osa-aikaisia - Därav deltidare	Neuvoloita, joissa on vähintään yksi virka täytettynä - Antal byråer med åtminstone en tjänst har besatt
Johtaja - Chefer	18	14	2	14
Psykologit - Psykologer	326	309	38	117
Sosiaalityöntekijät - Socialarbetare	252	237	19	114
Lääkärit- Läkare	60	41	9	30
Puheterapeutit - Talterapeuter	37	32	4	19
Muut - Övriga	89	96	18	
Yhteensä - Totalt	782	729	90	

Kasvatus- ja perheneuvolojen toiminta 2002

Perheneuvoloissa kävi vuoden 2002 aikana 77 949 asiakasta. Perheitä oli 33 191 ja käyntejä 402 112. Asiakkaiden ja perheiden määrä on noussut 8 % vuodesta 1997. Käyntejä oli sen sijaan 4 % vähemmän. Kasvu ei siis ole ollut niin hurjaa, kun se oli vuosien 1991 ja 1997 välillä, jolloin asiakasmäärä nousi 40 % kuudessa vuodessa. Vuonna 2002 perheneuvoloissa kävi kuitenkin puolet enemmän asiakkaita ja niissä oli 40 % enemmän käyntejä kuin vuonna 1991.

Asiakasmäärät ovat kasvaneet selvästi suhteessa alle 18-vuotiaisiin. Koska valtaosa perheneuvola-käynneistä liittyy lapsen tai perheen ongelmiin, vaikuttaa asiakasmäärän kehitykseen osaltaan myös lasten ja nuorten määrän muuttuminen. Alle 18-vuotiaiden määrä on vähentynyt vuodesta 1994 lähtien ja vuonna 2002 heitä oli 43 500 (4 %) vähemmän kuin vuonna 1997. Samaan aikaan lapsiperheiden määrä on vähentynyt 35 000:lla (samoin -4 %).

Taulukko 5. Kasvatus- ja perheneuvonta 1991, 1997 ja 2002

Tabell 5. Uppfostrings- och familjerådgivning 1991, 1997 och 2002

	1991	1997	2002	Muutos - Ändring 1991-1997, %	Muutos - Ändring 1997-2002, %	Muutos - Ändring 1991-2002, %
Perheitä – Familjer	22 504	31 106	33 191	+ 38 %	+ 7 %	+ 47 %
Asiakkaita – Klienter	51 363	71 914	<u>77 949</u>	+ 40 %	<u>+ 8 %</u>	<u>+ 52 %</u>
% 0-17-v. - Av 0-17 åriga	4,4	6,2	<u>7,0</u>			
Käyntejä – Besök	286 218	419 271	<u>402 112</u>	+ 46 %	<u>- 4 %</u>	<u>+ 40 %</u>

Perheneuvoloissa käyneistä asiakkaista 57 % oli aikuisia ja 43 % lapsia (N = 77 949). Aikuisten osuus on hiljalleen pienentynyt, sillä se on nyt yhden prosenttiyksikön pienempi kuin vuonna 1997 ja kaksi prosenttiyksikköä pienempi kuin vuonna 1991.

"Lapsista" suurin osa (60 %) oli kouluikäisiä eli 7-15-vuotiaita, kolmasosa alle kouluikäisiä ja loput 8 % olivat 16-21-vuotiaita. Lapsiasiakkaat ovat nuorentuneet, sillä erityisesti alle kouluikäisten, mutta myös kouluikäisten osuus on kasvanut vuodesta 1997 ja nuorten osuus pienentynyt.

Seuraavassa taulukossa esitetään pelkät prosenttijakaumat, koska neljäsosa perheneuvoloista ei pystynyt antamaan tietoa asiakkaiden ikä- ja sukupuolijakaumasta vuodelta 2002. Jakaumat on laskettu molemmilta vuosilta niiden perheneuvoloitten tiedoista, jotka nämä tiedot ovat antaneet.

Taulukko 6. Kasvatus- ja perheneuvoloitten asiakkaiden ikä- ja sukupuolijakaumat 1997 ja 2002

Tabell 6. Klienter i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer efter ålder och kön 1997 och 2002

Asiakasryhmä – Klientgrupp	% asiakkaista - av klienter 1997	% asiakkaista - av klienter 2002	Pojat/miehet - Pojkar/Män % 2002	Tytöt/naiset – Flickor/kvinnor % 2002	Pojat/miehet - Pojkar/Män % 1997
Alle 7-v. – Under 7 år	11,7	<u>13,9</u>	60,5	39,5	58,7
7–15-v. – 7-15 år	24,6	<u>26,0</u>	61,0	39,0	61,4
16–21-v. – 16-21 år	5,8	<u>3,4</u>	36,2	63,8	39,9
Vanhemmat – Föräldrar	55,9	<u>54,8</u>	<u>34,8</u>	<u>65,2</u>	36,1
Muut - Andra	2,0	1,9	<u>37,7</u>	<u>62,3</u>	37,1
Yhteensä - Totalt	100	100	<u>45,3</u>	<u>54,7</u>	45,2

Perheneuvoloissa käyneistä perheistä 90 % oli lapsiperheitä (N = 33 191). Loput ovat lähinnä lapsettomia pareja tai kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia tai nuoria. Lapsiperheistä kaksi kolmasosaa oli kahden vanhemman perheitä ja kolmasosa yksinhuoltajaperheitä. Kahden vanhemman perheistä kaksi kolmasosaa oli tyyppiä aviopari ja yhteisiä lapsia, joka seitsemäs tyyppiä avopari ja yhteisiä lapsia ja viidesosa uusperheitä eli perheitä, joissa kaikki lapset eivät ole vanhempien yhteisiä.

Lapsiperheiden osuus asiakkaista oli sama kun vuonna 1997. Yksinhuoltajaperheiden osuus on hieman kasvanut, samoin uusperheitä ja avopareja on hieman enemmän. Näiden perhetyyppien osuus lapsiperheistä on noussut myös yleisesti, mutta yksinhuoltajien ja uusperheiden osuudet kasvat- ja perheneuvoloitten asiakkaista ovat kasvaneet koko 1990-luvun ajan enemmän kuin väestössä keskimäärin.

Taulukko 7. Kasvatus- ja perheneuvoloissa vuoden 1997 ja 2002 aikana käyneet perheet

Tabell 7. Familjer i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer åren 1997 och 2002

Perhetyyppi – Familjetyp	1997	%	2002	%
Aviopari ja lapsia – Äkta makar med barn	12 784	47,9	11 370	41,1
Avopari ja lapsia – Sambor med barn	1 847	6,9	2 288	8,3
Uusperhe – Ombildad familj	2 681	10,1	3 212	11,6
Yksinhuoltaja ja lapsia – Barnfamilj med en förälder	6 930	26,0	8 122	29,3
Kodin ulkopuolelle sijoitettu lapsi tai nuori – Barn eller unga som placerats utom hemmet	810	3,0	896	3,2
Muut – Andra	1 623	6,1	1 798	6,5
Ei tietoa – Uppgift ej tillgänglig	4 431		5 505	
Yhteensä – Totalt	31 106		33 191	

Asiakastyö perheneuvoloissa jakaantui eri työmuotojen mukaan siten, että tutkimukseen käytettiin 44 %, terapiaan 38 %, ohjaukseen ja neuvontaan 15 % ja perheasioiden sovitteluun 3 % asiakastyön suoritteista. Terapiakäynnit jakaantuivat siten, että 39 % oli yksilöterapiaa, 24 % perheterapiaa, 10 % pariterapiaa, 8 % ryhmäterapiaa, 11 % puheterapiaa ja 8 % muuta terapiaa.

Verrattuna vuoteen 1997 ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Ohjauksen ja neuvonnan osuus on hieman kasvanut ja terapian osuus laskenut. Terapioista perheterapian ja puheterapian osuudet ovat hieman kasvaneet ja pariterapian ja muun terapian osuudet laskeneet. Vuonna 1991 asiakastyöstä käytettiin 50 % tutkimukseen, 40 % terapiaan ja 10 % ohjaukseen ja neuvontaan.

Taulukko 8. Kasvatus- ja perheneuvoloitten asiakastyö työmuodoittain 1997 ja 2002

Tabell 8. Klientarbetet i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer åren 1997 och 2002

Työmuoto – Arbetsform	Käynnit – Besök 1997	%	Käynnit – Besök 2002	%
Perheasioiden sovittelu – Förlikningsverksamhet i familjeärenden	12 886	3,2	<u>9 483</u>	2,5
Ohjaus- ja neuvonta –Handledning och rådgivning	47 213	11,7	<u>58 106</u>	<u>15,0</u>
Tutkimus – Undersökning	172 087	42,7	<u>169 760</u>	<u>44,0</u>
Terapia – Terapi	171 238	42,4	<u>148 848</u>	<u>38,5</u>
Ei tietoa – Uppgift ej tillgänglig	15 847		15 915	
Yhteensä – Totalt	419 271		<u>402 112</u>	

Perheneuvolaan hakeudutaan useimmiten lasten ongelmien takia (62 % tapauksista). Perheongelmat olivat syynä 18 %:ssa, pariongelmat 8 %:ssa, perheasioiden sovittelu 3 %:ssa ja lausuntopyyntö 3 %:ssa tapauksista.

Perheiden ja lasten ongelmat oli mahdollista vapaaehtoisesti jaotella tarkemmin.

Perheongelmista kysyttiin tarkemmin viittä syytä:

- akuutti kriisitilanne (vajaa kolmasosa perheongelmista)
- alkoholismi/päihteet (noin 5 %)
- lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäily (noin 5 %)
- perheväkivalta (kymmenesosa)
- keskustelut perhe- ja kasvatuskysymyksistä (lähes puolet).

Lapsen ongelmista kysyttiin tarkemmin kuutta syytä:

- herkkyysoireet (reilut viidesosa lapsen ongelmista)
- sopeutumisongelmat (reilut neljäsosa)
- psykosomaattiset oireet (noin 4 %)
- puheongelmat (13 %)
- oppimiseen ja kehitykseen liitt. tutkimukset (kolmasosa)

Verrattuna vuoteen 1997 ovat sekä perheiden että lapsen ongelmat tulossyynä lisääntyneet, kun taas perheasioiden sovittelun, pariongelmiin ja muiden syiden osuus on vähentynyt.

Taulukko 9. Kasvatus- ja perheneuvoloihin asiakkaaksi hakeutumisen pääsyyt 1997 ja 2002

Tabell 9. Huvudorsaker till att söka hjälp i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer åren 1997 ja 2002

Ilmoittamisen pääsyy – Huvudorsak till att söka hjälp	1997 %	2002 %
Perheasioiden sovittelu – Förlikningsverksamhet i familjeärenden	5	3
Pariongelmat – Problem i parförhållande	11	8
Perheongelmat – Familjeproblem	15	18
Lapsen ongelmat – Barns problem	59	62
Lausuntopyyntö – Utlåtande	3	3
Muu syy – Annan orsak	8	6
Yhteensä – Totalt	100	100

Asiakastyön lisäksi perheneuvolat toimivat alan asiantuntijoina kunnassa ja toiminta-alueellaan. Perheneuvolat tekevät yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa ja antavat niille asiantuntija-apua kasvatus- ja perheasioissa. Osa yhteistyöneuvotteluista on yleisiä ja osa yksittäistä asiakasta koskevia. Perheneuvolat antavat myös alan koulutusta ja työnohjausta sekä tekevät tiedotus- ja vaikutustoimintaa. Myös tutkimus- ja kehittämisprojektit kuuluvat monen perheneuvolan toimintaan.

Vuoden 2002 aikana perheneuvoloista annettiin lähes 8 800 lausuntoa. Neuvotteluihin käytettiin 58 400 ja ulkopuolisille annettuun konsultaatioon ja työnohjaukseen 22 000 aikasuoritetta (1 aikasuorite on 45 - 60 min.) Lausunnonantaja, neuvottelija ja konsultaatioita oli yli 90 %:lla perheneuvoloista.

Yli 80 % perheneuvoloista ilmoitti, että heidän työntekijänsä on pitänyt vuoden aikana alustuksen (yhteensä niitä pidettiin yli 1 300 kappaletta). Hieman yli puolet perheneuvoloista kertoi, että heidän työntekijänsä on antanut haastattelua vuoden aikana (yhteensä noin 290 haastattelua).

Lisäksi noin puolet perheneuvoloista kertoi järjestäneensä erilaisia tilaisuuksia. Osassa niistä esiteltiin toimintaa ulkopuolisille (avoimet ovet, infotilaisuudet opiskelijoille tai yhteistyökumppaneille jne.). Osassa oli puolestaan kyse verkostoitumisesta muiden viranomaisten tai luottamushenkilöiden kanssa

(esimerkiksi osallistuminen kunnan lapsi- ja nuorisopoliittisen ohjelman laadintaan tai yhteistyöryhmät esimerkiksi koulun, päivähoiton tai terveydenhuollon kanssa). Perheneuvolat järjestivät myös vanhempainiltoja, eroseminaareja, vetivät esimerkiksi oppimisvaikeuksista kärsivien lasten vanhemmille taroitettua vertaistukiryhmää jne.

Lausuntojen ja neuvottelujen määrä on kasvanut selvästi vuodesta 1997. Sen sijaan konsultaatioiden ja työnohjauksen määrä on vähentynyt. Samoin on vähentynyt alustusten, haastattelujen ja koulutus- ja muiden tilaisuuksien määrä.

Kaksi kolmasosaa perheneuvoloista oli vuoden aikana mukana tutkimus- tai kehittämisprojekteissa. Osa niistä on valtakunnallisia, osa alueellisia ja osa omaa kuntaa koskevia. Suurin osa projekteista liittyi työn sisältöjen kehittämiseen. Useimmiten projektien aiheena olivat varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen, varhainen puuttuminen tai vanhemmuuden tukeminen. Lisäksi oli muun muassa nuorten äitien tukemiseen, psyykkisesti sairaiden vanhempien lasten huomioimiseen tai perheväkivaltaan liittyviä projekteja.

Osa kehittämisprojekteista liittyi perheneuvolatyön tai esimerkiksi lasten ja perheiden palvelujen organisointiin kunnassa. Lisäksi perheneuvoloilla oli projekteja, joissa kehitetään oman yksikön työtä (laatu-työ, asiakaspalautteen kerääminen, töiden mallintaminen jne.)

Kasvatus- ja perheneuvonta kunnittain

Kunta voi järjestää kasvatus- ja perheneuvonnan tuottamalla palvelut itse tai yhdessä muiden kuntien kanssa, tai se voi ostaa palvelut. Suurin osa kunnista (251 kuntaa, 56 %) osti vuonna 2002 palvelut joko toiselta kunnalta tai kuului palveluja tuottavaan kuntayhtymään. Omaa perheneuvolaa ylläpiti 94 kuntaa (21 %). Tilastokeskuksen Kuntien toimintatilaston mukaan loppuista 103 kunnasta noin parikymmentä osti nämä palvelut yksityiseltä palveluntuottajalta. Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaita ei ollut lainkaan 78 kunnassa. (Ks. kartta 2)

Vuoteen 1997 verrattuna ovat ns. nollakunnat selvästi lisääntyneet. Muilta kunnilta, kuntayhtymiltä tai yksityisiltä palveluntuottajilta ostavia kuntia on nyt vähemmän, kun taas itse tuottavia on suunnilleen saman verran kuin vuonna 1997.

Tästä selvityksestä ei saa tietoa siitä, miten kasvatus- ja perheneuvonnan asiakasmäärät jakautuvat kunnittain, mutta tämä tieto löytyy Tilastokeskuksen Kuntien talous- ja toimintatilastosta. Kartassa 1 kunnat on luokiteltu sen mukaan, miten paljon kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaita oli vuonna 2002 alle 18-vuotiaiseen väestöön suhteutettuna. Kasvatus- ja perheneuvontapalvelujen käyttö vaihtelee selvästi kunnittain. Suurimmillaan asiakkaiden määrä vastasi 23 % kunnan alle 18-vuotiaasta väestöstä. Mediaani oli 4,8 % eli puolella kunnista asiakasmäärä vastasi vähintään sitä alle 18-vuotiaasta väestöstä. Verrattuna vuoteen 1997 on asiakasmäärä kasvanut tai pysynyt samana 60 %:lla kunnista.

Muutokset perheneuvoloiden toiminnassa

Perheneuvoloilta kysyttiin selvityksessä, millaisia muutoksia niiden toiminnassa on viime vuosina tapahtunut. Reilu kolmasosa perheneuvoloista kertoi resurssien eli henkilökunnan ja käytettävissä olevan rahamäärän lisääntyneen ja joka kymmenes niiden vähentyneen. Loput kertoivat niiden pysyneen samana tai eivät olleet täyttäneet tätä kohtaa lomakkeessa. Perheiden ja käyntien määrän kertoi kasvaneen noin puolet perheneuvoloista ja vähentyneen joka kuudes. Aikuisten määrän arvioi kasvaneen reilu kolmasosa ja vähentyneen joka seitsemäs. Isien määrän arvioi kasvaneen joka neljäs ja vähentyneen joka kahdeksas.

Perheneuvoloilta kysyttiin myös, millaisia muutoksia asiakaskunnassa tai työtavoissa on tapahtunut.

Perheneuvolat kertoivat asiakkaiden ongelmien pahentuneen ja monimutkaistuneen ja hoitoaikojen pidentyneen. Lasten mielenterveysongelmien kuvattiin olevan usein niin pahoja, että heitä ohjataan jopa suoraan sairaalaosastoille. Lasten terapiat ovatkin lisääntyneet perheneuvoloissa. Useat perheneuvolat raportoivat myös oppimisvaikeuksien lisääntyneen.

Monet lasten ongelmista ovat kytköksissä myös perheiden ongelmiin. Perheneuvolat kertovat, että "vanhemmuus on hukassa" enemmän kuin ennen. Perheiden ongelmien taustalla voi olla vanhempien parisuhdeongelmia, mielenterveysongelmia, työttömyyttä tai talousongelmia, mutta ennen kaikkea nuorten perheiden ja uusperheiden ongelmat ovat lisääntyneet.

Asiakkaiden moniongelmaisuudesta kertoo myös se, että yhä suurempi osa lapsiasiakkaista on myös lastensuojelun asiakkaita. Perheiden ongelmista akuutit perhekriisit, päihteet ja perheväkivalta ovat lisääntyneet ja ne ovat yhä vakavampia. Osa perheneuvoloiden työstä menee selvittelyihin ja lausuntoihin, sillä ne joutuvat yhä useammin selvittämään seksuaalisen hyväksikäytön epäilyjä ja huoltoriitoja.

Asiakkaiden moniongelmaisuus on johtanut siihen, että työssä tarvitaan yhä enemmän yhteistyötä muiden viranomaisten kanssa. Konsultointi, verkostomainen työote ja perheistunnot ovatkin selvästi lisääntyneet perheneuvoloiden työssä. Muita työtavoissa tapahtuneita muutoksia ovat ryhmämuotoisten työtapojen, theraplay-menetelmän ja videon käytön lisääntyminen. Asiakkaiden moniongelmaisuus ja pidentyneet hoitajaksot ovat johtaneet siihen, että asiakasprosessin aikana joudutaan nykyään soveltamaan useita erilaisia työmenetelmiä.

Kiire ja asiakaspaine ovat joissakin tapauksissa johtaneet siihen, että parityöskentely on vähentynyt ja yksintyöskentely lisääntynyt. Yhtenä ongelmana tuli ilmi myös työntekijöiden vaihtuvuus ja se, että perheneuvoloilla on ollut vaikeuksia saada päteviä työntekijöitä auki oleviin virkoihin.

Asiakaskunnan muotoutumiseen on osaltaan vaikuttanut myös se, miten alueen muut palvelut ovat kehittyneet. Joissakin tapauksissa perheneuvoloihin tulee asiakaspainetta, koska esimerkiksi koulun psykososiaaliset palvelut puuttuvat tai esimerkiksi mielenterveyspalvelut eivät vedä, mutta myös päinvas-
taisia tapauksia on. Joissakin tapauksissa syynä siihen, että perheneuvolaan ohjautuu vaikeita tapauksia, pidettiin sitä, että peruspalvelut toimivat hyvin ja osaaminen siellä on lisääntynyt. Osa perheneuvoloista on tyytyväisiä palvelujen porrastukseen omalla alueella.

Työntekijäpula, lisääntynyt asiakaspaine ja vaikeutuneet ongelmat ovat kuitenkin syynä siihen, että suuri osa perheneuvoloista kertoi työntekijöiden uupuvan. He kokevat, että työn kehittämiseen ei jää aikaa ja että aika menee korjaamaan työhön eikä ennalta ehkäisevää työtä ehditä tehdä. Jotkut perheneuvolat ovatkin joutuneet rajaamaan työtään esimerkiksi niin, että he keskittyvät lapsiin ja lapsiperheisiin ja ohjaavat esimerkiksi pariongelmat muualle.

Osa perheneuvoloista kertoi, että haasteisiin on vastattu kouluttautumalla ja uusia keinoja ongelmiin vastaamiseksi onkin löytynyt. Työmenetelmien monipuolistumista pidetään hyvänä ja työn koetaan muuttuneen mielenkiintoisemmaksi.

Perheneuvolan asema palveluvalikoimassa vaihtelee. Joissakin tapauksissa koetaan voimattomuutta, kun resurssi ym. ratkaisut tehdään muualla, jos perheneuvola on esimerkiksi osa isompaa kokonaisuutta. Osa perheneuvoloista kertoi puolestaan perheneuvolan aseman kunnassa vahvistuneen.

Sirpa Taskinen

Perheneuvonnan kehitys

Suomessa kasvatusneuvolatyö alkoi Kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliiton toimesta vuonna 1925, jolloin Helsingissä avattiin "Vaikeiden lasten tutkimuksen ja kasvatuksen neuvonta-asema". Kyseinen toimipiste, kuten muutkin varhaiset kokeilut, jäivät kuitenkin lyhytaikaisiksi. Vanhimmat pysyviksi jääneistä neuvoloista perustettiin 1940-luvun taitteessa Helsinkiin ja Turkuun. Kunnallisille kasvatusneuvoloille alettiin maksaa 1950-luvulla valtionapua, jonka seurauksena järjestöjen ylläpitämät yksityiset neuvolat siirtyivät kunnille. Varsinaisen perustan toiminnan laajentamiselle loi vuonna 1972 voimaan tullut kasvatusneuvolalaki (568/71), jonka perusteella kasvatusneuvolat saivat valtionosuutta kunnan kantokäyttöluokan mukaan.

Vuonna 1984 kasvatusneuvolat liitettiin sosiaalihuoltolaissa (710/82) hallinnollisesti muuhun sosiaali-toimeen. Kasvatus- ja perheneuvonta säädettiin sosiaalipalveluksi, jonka järjestäminen on kunnan tehtävä. Se palvelee sekä lapsia että aikuisia. Suurin osa toimipaikoista on ottanut nimen 'perheneuvola', joka kuvaa sitä, että kaikki perheenjäsenet otetaan palveluissa huomioon.

Perheneuvonnan paikallinen järjestäminen voi tapahtua monella tavalla. Se voi tapahtua joko omassa perheneuvontaan erikoistuneessa yksikössä, erillisen työryhmän toimesta, erilaisia toimintoja yhdistämällä (esim. mielenterveystyö, päihdehuolto) tai ostamalla palvelut. Tärkeätä palvelujen järjestämisessä on, että

- sekä lapset että vanhemmat saavat tarvitsemansa tuen samasta paikasta ilman leimautumisen pelkoa
- kasvatus- ja perhekysymysten asiantuntemuksen kerääntyminen hyödyttää muita palveluita, jotka voivat käyttää näitä kokemuksia ja tietoja hyväkseen konsultaation, koulutuksen ja muun yhteistyön avulla
- ennaltaehkäisevä ja hoitotyö täydentävät toisinaan, mikä on sekä resurssien että toiminnan sisälön kehittämisen kannalta tarkoituksenmukaista
- perheneuvontaan paneutunut yksikkö voi kehittää toimintamuotoja ja alan koulutusta
- laaja toiminnan sisältö mahdollistaa riittävän kokoiset toimintayksiköt "tiedon kriittisen massan" varmistamiseksi.

Tavallisimmin kunnilla on ollut joko oma kasvatus- ja perheneuvola, tai kuntayhtymän (aikaisemmin kuntainliiton) perheneuvola. Laajimmillaan kasvatus- ja perheneuvoloiden kuntainliittoja oli 17 ja niihin kuului yli 200 kuntaa. (Taskinen: Miten käy lasten palveluiden? Aiheita 6/1995, Stakes). 1990-luvulla suuria kasvatus- ja perheneuvolakuntayhtymiä purkautui, mitä perusteltiin erityisesti kuntayhtymien kalleudella. Kuitenkin toiminta siirtyi useissa tapauksessa terveydenhuollon kuntayhtymille, joilla on huomattavasti suuremmat kustannukset kuin purkautuneilla kasvatus- ja perheneuvolakuntayhtymillä. Kuntayhtymien määrä kääntyi vuosituhaten taitteessa jälleen nousuun. Vuonna 2002 kuntayhtymät ylläpitivät 18 kaikkiaan perheneuvolaa, mutta näistä ainoastaan neljä oli varsinaisesti kasvatus- ja perheneuvonnan kuntayhtymien ylläpitämiä.

Osa kuntayhtymien hajoamisista merkitsi ainoastaan organisaation muuttamista siten, että aikaisempi perheneuvolan tai sen sivutoimiston sijoituskunta vastaa toiminnasta ja aikaisemmat muut ylläpitäjäkunnat ostavat siltä palvelun. Tilalle perustetut uudet yksiköt ovat kuitenkin yleensä pienempiä kuin aikaisemmat toimipaikat, mikä supistaa palvelutarjontaa. Sosiaalihuoltolain mukainen kasvatus- ja perheneuvonta on niin monimuotoista, että sen täysimittainen toteuttaminen edellyttää useamman työryhmän panosta.

Kuten liitteenä 2 olevasta kartasta huomataan, monet kunnat ovat vailla vakinaisia kasvatus- ja perheneuvontapalveluja. Ulkopuolisilta ostettavat palvelut ovat kapeimmillaan lasten yksilöterapiaa, joten lain ja asetuksen edellyttämä muu perheiden tukeminen saattaa kokonaan puuttua, samoin ennaltaehkäisevä työ.

1990-luvun alussa kasvatus- ja perheneuvoloiden psykologin, sosiaalityöntekijän ja lääkärin virkoja lopetettiin kaikkiaan 9 % (49.5 virkaa). Muutaman vuoden sisällä asiakasmäärät ja käyntikerrat kuitenkin lisääntyivät lähes puolella. Tämä merkitsi pidentyneitä jonoja ja odotusaikoja. Kunnille syntyikin tarvetta perustaa uusia hoitohenkilöiden virkoja. Lukumääräisesti niitä oli vuonna 2002 enemmän (693 virkaa) kuin 1990-luvun alussa (637 virkaa), mutta useita kymmeniä virkoja oli vuoden 2002/2003 vaihteessa täyttämättä, ja lisäksi 72 virkaa oli osa-aikaisia.

Suomalainen perhe on viime aikoina läpikäynyt suuria muutoksia. Yhden huoltajan perheet, avoliitot ja uusperheet ovat yleistyneet. 1990-luvun taloudellinen taantuma koetteli erityisesti lapsiperheiden taloutta, ja sekä lasten että lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt. Useat lasten terveysoireet kääntyivät nousuun vuosituhannen lopulla, vaikka ne olivat aikaisemmin laskeneet tasaisesti. Monet perheneuvolat raportoivat lisäksi, että sekä lasten että aikuisasiakkaiden ongelmat ovat monimuotoistuneet ja vaikeutuneet, ja kriisityön tarve on kasvanut. Avio- ja avoerojen määrä on pysynyt korkeana kansainvälisesti verrattuna. Kaikki nämä lisäävät kasvatus- ja perheneuvonnan työpaineita.

Yhteiskunnan ja perheiden muuttuessa kasvatus- ja perheneuvolat joutuvat jatkuvasti arvioimaan ja tarkistamaan toimintaansa, muuttamaan ja monipuolistamaan työmuotojaan sekä hankkimaan uutta tietoa. Ajan tasalla pysyminen edellyttää ympäröivän yhteiskunnan seuraamista ja perheiden arkipäivän tuntemista sekä tutkimusten ja selvitysten tekemistä. Nopeasti kehittyvässä toiminnassa työntekijät tarvitsevat jatkuvaa täydennyskoulutusta ja työnohjausta voidakseen antaa ajanmukaista tietoa ja ollakseen tehokkaimmin avuksi asiakkailleen.

Kasvatus- ja perheneuvonta on muuttunut monin tavoin viime vuosikymmeninä. Sen sisällöllinen historia voidaan jaotella seuraavasti:

1. Pioneerityön vaihe - 1950
2. Kouluongelmien vaihe 1950 - 1960
3. Kliinisen työn vaihe 1960 - 1970
4. Ulospäin suuntautumisen vaihe 1970 - 1980
5. Perhekeskeisen työn vaihe 1980 - 1990
6. Verkostoitumisen vaihe 1990 -

Asiakastyön muodot ovat muuttuneet ja rikastuneet. Alkuaikoina tehtiin esimerkiksi runsaasti joukko-testauksia lasten koulukypsyyden arvioimiseksi, mutta niistä on luovuttu. Tutkimuksiin osallistuu nykyisin useampia perheenjäseniä, mahdollisesti koko perhe. Terapiamuodot ovat laajentuneet yksilöterapiasta monipuolisiin pari-, perhe-, ryhmä-, toimintaterapioihin. Perheterapeutteja on lähes jokaisen perheneuvolan henkilökunnassa.

Asiakastyön lisäksi perheneuvontaan kehitettiin jo varhain myös muita työmuotoja. Asiantuntija-apu muille lasten ja perheiden kanssa työskenteleville on lisääntynyt sosiaalihuoltolain voimaantulon jälkeen. Varsinkin yhteistyö sosiaalitoimen kanssa on tiivistynyt, mutta alkuaikoihin verraten yhteistyö koulun kanssa on vähentynyt. Tähän vaikuttaa myös se, että kouluilla on mahdollisuus palkata oppilashuollon henkilökuntaa.

Perheneuvolat harjoittavat myös tiedotus- ja vaikutustoimintaa, ja niillä on esim. esitteitä, avointen ovien tilaisuuksia; perheneuvoloiden työntekijät antavat haastatteluja ja osallistuvat alue- ja paikallisradioiden ohjelmiin. Paikallislehdissä saattaa olla perheneuvolan palsta. Useimmilla perheneuvoloilla on käytettävissään internet-yhteydet, ja seuraava tiedotustyön muoto onkin mitä todennäköisimmin kasvatus- ja perhekysymysten neuvontapalsta nettisivuilla.

Aineiston keruu

Tiedot perustuvat kasvatus- ja perheneuvoloille tehtyyn kyselyyn, jossa on selvitetty mm.

- perheneuvoloissa käyneiden asiakkaiden ja perheiden määrää
- asiakkaiden ikä- ja sukupuolijakaumaa ja perhetyyppejä
- asiakkaaksi hakeutumisen syitä
- käyntien määrää vuoden aikana ja niiden jakautumista tutkimukseen, ohjaukseen ja terapiaan
- perheneuvoloiden organisointia ja henkilökuntaa

Selvityksessä käytetyn tiedonkeruulomakkeen voi tulostaa internetistä osoitteesta:

<http://www.stakes.info/files/pdf/Kapene.pdf>.

Tilastointilomakkeet lähetettiin perheneuvoloille lokakuussa 2001 eli ennen tilastovuoden alkua. Marraskuussa 2002 perheneuvoloille lähetettiin vielä uudelleen lomake ja kirje, jossa muistutettiin tiedonkeruusta.

Lomakkeet lähetettiin Stakesin osoiterekisterissä olleille perheneuvoloille. Lista lähetettiin lääninhallitukseen ja heitä pyydettiin katsomaan, onko siinä mukana kaikki heidän tiedossaan olevat yksiköt.

Mukaan otettiin vain kunnalliset yksiköt. Yksityiset palveluntuottajat osallistuvat kasvatus- ja perheneuvontaan myymällä kunnille lähinnä psykologin palveluja. Poikkeuksena on Ahvenanmaa, jossa kasvatus- ja perheneuvonta on järjestön toimintaa.

Aineiston kattavuus

Tiedot saatiin kaikilta perheneuvoloilta (N=128). Suurin osa antoi kaikki tiedot, mutta 11 perheneuvolalta puuttui joko asiakkaiden, käyntien tai perheiden yhteismäärä. Jotta kokonaisluvut saatiin kattaviksi, on niille arvioitu nämä tiedot. Se tehtiin kertomalla esimerkiksi perheiden määrä sellaisella asiakasmäärällä, joka aineiston mukaan keskimäärin perhettä kohti on.

Lisäksi parilla kymmenellä perheneuvolalla oli ongelmia asiakkaiden ikä- ja sukupuolijakauman tai perheiden luokittelun saamisessa. 31 perheneuvola ei pystynyt erittelemään asiakkaita ikäryhmittäin tai sukupuolittain, 17 ei pystynyt erittelemään perheitä perhetyypeittäin ja 11 ei pystynyt erittelemään käyntejä toimintamuodoittain.

Puuttuvia tietoja selittää se, että kaikkien perheneuvoloiden tilastointijärjestelmästä ei saanut kysytyjä tietoja. Erityisesti tämä koskee monia terveyskeskusten yhteydessä olevia perheneuvoloita, joilla on käytössä terveydenhuollon asiakas- ja tilastointiohjelma. Ikä- ja sukupuolijakauman suurta puuttumista selittää puolestaan pääasiassa se, että joihinkin tilastointiohjelmiin tallennetaan vain viitehenkilön tarkat tiedot. Kaikkien perheneuvolassa käyneiden perheenjäsenten lukumäärä saadaan useimmiten kyllä, mutta ikä- ja sukupuolijakaumaa ei ole heistä mahdollista saada. Tietojen saamisessa oli ongelmia myös sellaisilla toimipaikoilla, joissa kasvatus- ja perheneuvola on yhdistettynä muiden palvelujen, esimerkiksi mielenterveyspalveluiden kanssa. Näiden toimipaikkojen oli vaikea saada tilastoistaan eriteltyä kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaiden tiedot.

Saatujen tietojen kattavuutta ja oikeellisuutta arvioitiin vertaamalla asiakasmääriä Tilastokeskuksen Kuntien toimintatilaston tietoihin ja vertailu osoitti, että aineistoa voi pitää hyvin kattavana. Suurimmalla osalla kunnista (N=448) oli molemmissa aineistoissa täsmälleen tai lähes sama asiakasmäärä, vain vajaalla kymmenellä kunnalla oli selvästi erilainen asiakasmäärä. Tarkistusten perusteella näyttää siltä, että osa kunnista on antanut Tilastokeskuksen tilastoon perheiden eikä asiakkaiden määrän. Lisäksi Tilastokeskuksen aineistosta puuttui 11 kunnalta asiakasmäärä. Koska näiden kuntien perheneuvolat

ovat kaikki terveystieteiden yhteydessä, ovat nämä kunnat todennäköisesti sisällyttäneet kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat Tilastokeskuksen tilastossa terveystieteiden asiakkaisiin.

Käsitteet ja määritelmät

Kasvatus- ja perheneuvonnalla tarkoitetaan asiantuntija-avun antamista kasvatus- ja perheasioissa sekä lapsen myönteistä kehitystä edistävää sosiaalista, psykologista ja lääketieteellistä tutkimusta ja hoitoa. Kasvatus- ja perheneuvonnan tehtävänä on tukea ja edistää lasten ja perheiden myönteistä kehitystä järjestämällä:

- 1) ohjausta, neuvontaa ja muuta asiantuntija-apua ihmissuhteisiin, perhe-elämään ja lasten kasvatukseen liittyvissä kysymyksissä sekä
  - 2) tutkimusta ja hoitoa lasten kasvatukseen ja perhe-elämään liittyvissä kysymyksissä.
- (Sosiaalihuoltolaki (17.9.1982 / 710) 19 § ja -asetus (29.6.1983 / 602) 8 §)

Perheneuvonnan tavoitteena on luoda edellytykset lasten turvallisille kasvuoloille, lisätä perheiden ja perheenjäsenten toimintakykyä ja psykososiaalista hyvinvointia sekä poistaa niitä haittaavia esteitä. Tässä tarkoituksessa pyritään edistämään parisuhteen sekä vanhempien ja lapsen välisen suhteen toimivuutta, perheenjäsenten roolien joustavuutta sekä molempien puolisoitten tasa-arvoista mahdollisuutta osallistua perhe-elämään ja lasten kasvatukseen.

Kasvatus- ja perheneuvonta on sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu, mutta sillä on liittymiä myös lastensuojelulakiin ja mielenterveyslakiin, sillä useat kasvatus- ja perheneuvolat tarjoavat myös perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua ja mielenterveyspalveluja. Kasvatus- ja perheneuvonnan keskeinen anti on ennaltaehkäisyssä ja avohoidon toteuttamisessa.

Kasvatus- ja perheneuvonnan toimintayksiköiden päätehtäviä ovat:

- 1) Asiakastyö (ennaltaehkäisevä asiakastyö sekä lapsen kehitykseen ja kasvatukseen, puolisoitten väliin ongelmiin tai perheen rakenne- ja toimintahäiriöihin liittyvät tutkimukset sekä yksilö-, pari-, ryhmä-, perhe-, verkosto- ja lyhytterapiat).
- 2) Yhteistyö ja asiantuntija-avun antaminen kasvatus- ja perheasioissa (neuvottelut, lausunnot sekä konsultaatio ja työnohjaus muille lasten ja perheiden kanssa työskenteleville).
- 3) Perheneuvonnan alueen tiedotus- ja vaikutustoiminta sekä alan täydennys- ja erikoistumiskoulutuksen antaminen muulle sosiaalitoimelle ja tehtävään erikoistuville.
- 4) Tutkimus- ja kehittämistoiminta (kokeilut, tutkimukset ja projektit).

Näiden päätehtävien lisäksi yksiköille on kunnan sosiaalitoimen keskinäisessä työnjaossa usein annettu kokonaisvastuu tai osallistuminen perheasioiden sovitteluun, tehtäviä koulun psykososiaalisen oppilashuollon toteuttamisessa sekä usein myös lasten huoltoon ja tapaamisoikeuteen liittyvien selvitysten tekemistä.

Muut käsitteet

Asiakkaat vuoden aikana tarkoittaa perheneuvolassa vuoden aikana käyneiden perheenjäsenten määrää.

Käynniksi on laskettu asiakkaan tapaaminen sekä perheneuvolassa että muualla. Käynnit on laskettu aikasuoritteina (1 käynti = 45 – 60 min. / henkilö).

Perheeksi on laskettu yhdessä asuvat henkilöt. **Uusperheessä** on vähintään yksi lapsi, joka ei ole puolisoitten yhteinen.

Kartat – Kartor

1. **Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat / 1000 alle 18-vuotiasta kunnittain vuonna 2002 (Lähde: Tilastokeskuksen Kuntien toimintatilasto) –**
Klienter i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer / 1000 under 18 år kommunvis år 2002 (Källa: Statistikcentralen, Kommunernas verksamhet)
2. **Kasvatus- ja perheneuvoloita ylläpitävät ja niiltä palveluja ostavat kunnat 2002 –**
Kommuner som driver uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer eller köper service av dessa 2002
3. **Kunnat, joissa on kasvatus- ja perheneuvola, sivuneuvola tai vastaanotto 2002 –**
Kommuner med en uppfostrings- och familjerådgivningsbyrå, filial eller mottagning 2002

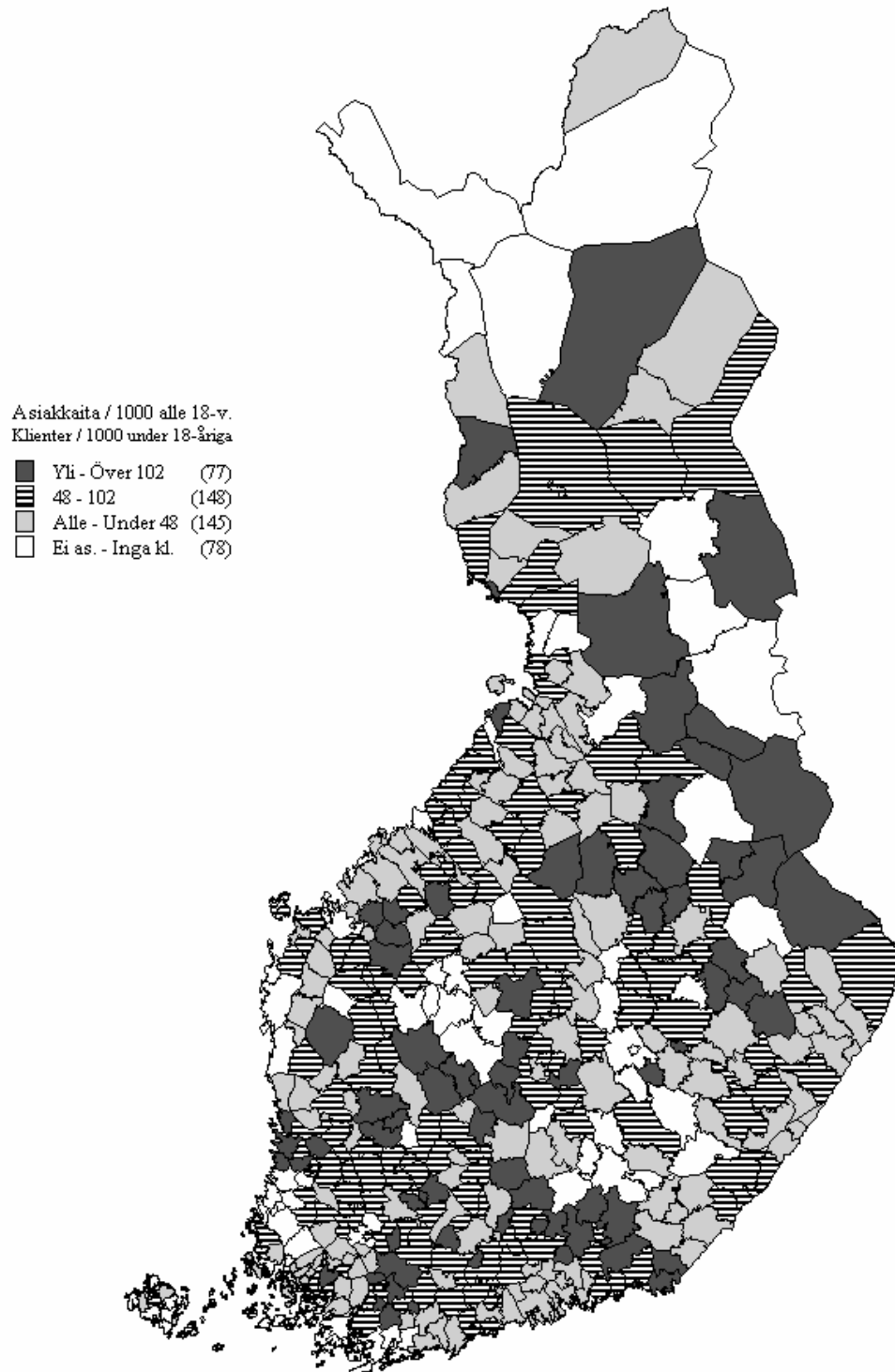
Liitetaulukko – Bilagetabell

1. **Kasvatus- ja perheneuvonta 2002 lääneittäin ja maakunnittain –**
Uppfostrings- och familjerådgivning 2002 länsvis och landskapsvis

Liitetaulukossa käytetyt symbolit – Symboler i bilagetabellen

- (-) Ei ilmoitettuja tapauksia – Värdet noll

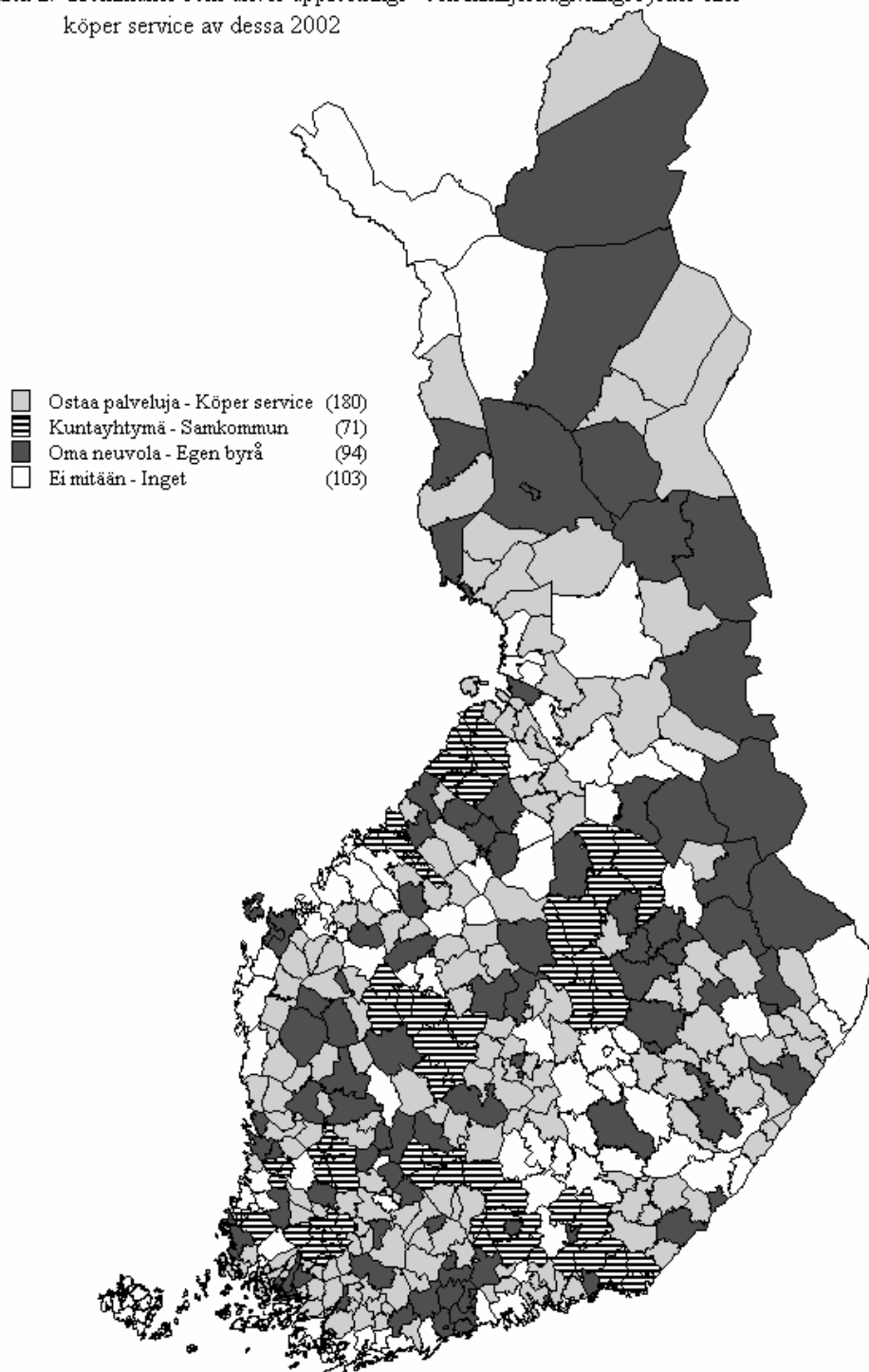
Kartta 1. Kasvatus- ja perheneuvonnan asiakkaat / 1000 alle 18-vuotiasta kunnittain vuonna 2002
 Karta 1. Klienter i uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer / 1000 under 18 år kommunvis år 2002

Lähde: Tilastokeskuksen Kuntien toimintatilasto
 Källa: Statistikcentralen, Kommunernas verksamhet

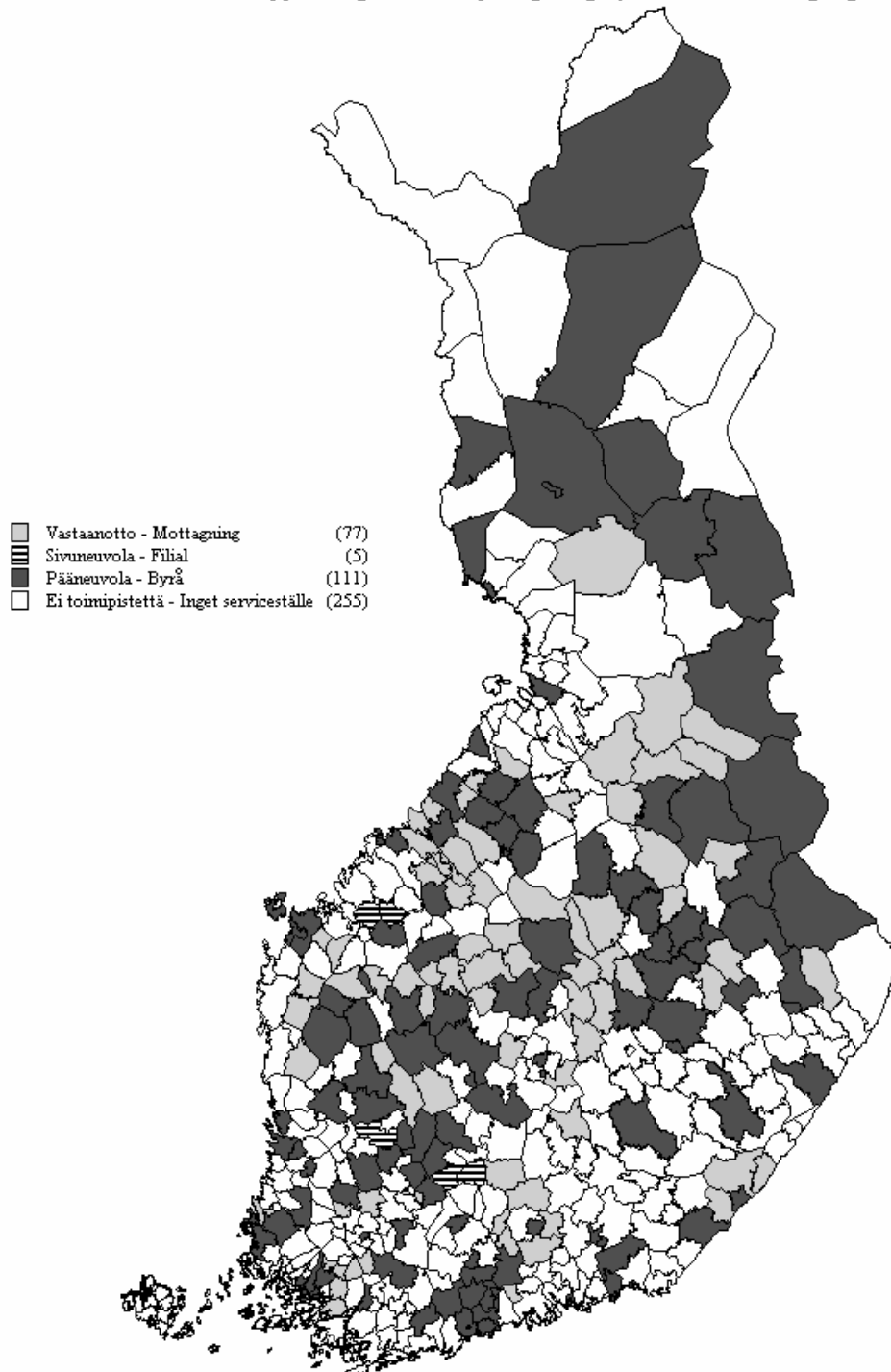

Kartta 2. Kasvatus- ja perheneuvoloita ylläpitävät ja niiltä palveluja ostavat kunnat 2002
Karta 2. Kommuner som driver uppfostrings- och familjerådgivningsbyråer eller köper service av dessa 2002

Kartta 3. Kunnat, joissa on kasvatus- ja perheneuvola, sivuneuvola tai vastaanotto 2002

Karta 3. Kommuner med en uppfostrings- och familjerådgivningsbyrå, filial eller mottagning 2002

Liitetaulukko 1. Kasvatus- ja perheneuvonta lääneittäin ja maakunnittain 2002 ¹⁾

 Bilagetabell 1. Uppfostrings- och familjerådgivning länsvis och landskapsvis 2002 ¹⁾

Lääni ja maakunta - Län och landskap	Neuvoloita	Palvelupisteitä	Perheitä	Asiakkaita	/ 1000	Käyntejä	Muutos - Förändring 1997-2002, %		
	Antal byråer	Antal service- ställen	Antal familjer	Antal klienter	<i>alle 18-v. - under 18 år</i>	Antal besök	Perheet - Familjer	Asiakkaat - Klienter	Käynnit - Besök
Koko maa - Hela landet	128	217	33 191	77 949	70	402 112	7	8	-4
Etelä-Suomen lääni - Södra Finlands län	41	55	11 160	27 612	62	166 688	10	13	2
Uusimaa - Nyland	28	32	6 633	16 132	56	107 241	11	16	8
Itä-Uusimaa - Östra Nyland	1	1	110	194	9	1 132	-23	-14	-20
Kanta-Häme - Egentliga Tavastland	3	3	1 058	2 482	70	14 002	16	13	34
Päijät-Häme - Päijänne Tavastland	2	9	1 452	3 857	95	16 894	17	19	-11
Kymenlaakso - Kymmenedalen	5	5	1 416	3 630	99	19 607	5	6	-21
Etelä-Karjala - Södra Karelen	2	5	491	1 317	50	7 812	4	-3	-8
Länsi-Suomen lääni - Västra Finlands län	46	95	13 691	32 052	83	133 203	10	11	-12
Varsinais-Suomi - Egentliga Finland	9	16	3 186	10 020	109	24 690	18	57	-16
Satakunta	6	8	1 570	4 045	85	23 897	-9	10	9
Pirkanmaa - Birkaland	12	20	4 026	7 270	78	35 652	13	-19	-4
Keski-Suomi - Mellersta Finland	6	17	2 154	4 667	82	25 426	1	2	-34
Etelä-Pohjanmaa - Södra Österbotten	8	19	1 615	3 710	85	15 417	23	22	16
Pohjanmaa - Österbotten	2	4	501	925	24	3 975	19	-3	-34
Keski-Pohjanmaa - Mellersta Österbotten	3	11	639	1 415	83	4 146	11	22	-22
Itä-Suomen lääni - Östra Finlands län	19	33	3 428	7 950	66	50 891	-7	-5	-2
Etelä-Savo - Södra Savolax	2	2	551	1 253	39	5 416	-6	-9	-11
Pohjois-Savo - Norra Savolax	10	22	1 993	4 759	90	32 531	-5	0	13
Pohjois-Karjala - Norra Karelen	7	9	884	1 938	54	12 944	-11	-13	-23
Oulun lääni - Uleåborgs län	13	24	3 235	6 837	61	34 530	-3	-9	-3
Pohjois-Pohjanmaa - Norra Österbotten	9	14	2 075	4 245	45	21 422	-13	-20	-17
Kainuu - Kajanaland	4	10	1 160	2 592	141	13 108	22	18	35
Lapin lääni - Lapplands län	9	10	1 677	3 498	85	16 800	5	18	2
Lappi - Lappland	9	10	1 677	3 498	85	16 800	5	18	2
Ahvenanmaan maakunta - Åland	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Perheneuvoloiden sijainnin mukaan - Enligt belägenhet av familjerådgivningsbyråer.